

Krigets europeiska kontext

Den vakne HBL-läsaren Göran Wickström förundrade sig för en tid sedan med rätta över ett besynnerligt påstående, som av okänd anledning hade placerats i min mun. Kort sagt, jag har aldrig gjort gällande att Finlands armé skulle ha kunnat fortsätta sin försvarsstrid under vinterkriget i mars 1940 om den blott ”fått hjälp från bl.a. Tyskland”.

Jag noterade också själv denna härva av missförstånd, men fann det bäst att negligera saken, eftersom den trots allt spelade en underordnad roll i artikeln (HBL 12.1). Faktum är att den finska regeringen inte närde några som helst hopp om att Tyskland skulle komma till undsättning i slutet av vinterkriget.

Västmakterna försökte förgäves övertala Finland att fortsätta kampen med vaga löften om ett nordligt flankstöd, men från Berlin kom i all tysthet diametralt motsatta signaler. Finland borde snabbt sluta fred med Sovjetunionen och tålmodigt invänta det stora tyska korståget mot öst, som skulle utmynna i att alla förlorade områden med råge återbördades.

Min kollega Heikki Ylikangas har lyft fram indicier som tyder på att de tyska lockropen togs på allvar och på att Moskvafreden i mars 1940 således blev första steget mot det treåriga vapenbrödraskapet med Tyskland åren 1941–1944.

Tolkningen har sina svagheter. Tyskarnas ord var inte mycket att lita på mot bakgrunden av Ribbentrop-pakten. Dessutom förefaller både statsminister Ryti och Mannerheim ha hoppats på att allt skulle utfalla som under första världskriget. Tyskland kunde kanske knäcka Sovjetunionen, men därefter skulle västmakterna ändå tvinga tyskarna på knä.

Ylikangas gör hur som helst alldeles rätt i att analysera Finlands roll i andra världskriget i ett större sammanhang. Det går inte att ge en balanserad bild av fortsättningskriget utan att ständigt framhäva att Finlands armé ansvarade för blott en liten del av den östfront som skar genom hela Europa.

Dessvärre har det länge hört till traditionen att beskriva fortsättningskriget som ett separatkrig. Ofta har det handlat om en medveten avskärmning av krigets europeiska kontext. Kasta t.ex. ett öga på kartor i inhemska översiktsverk som beskriver den finska östoffensiven sommaren och hösten 1941. Hur ofta ryms Operation Barbarossa – den väldiga tyska storoffensiven – med på samma karta?

Våra krigsveteraner gjorde en heroisk insats i försvaret av fosterlandet och är värda all vår respekt och tacksamhet. Men detta borde inte innebära att man skall blunda för fakta, som visar att Finland inte hade överlevt som självständig nation utan vapenbrödraskapet med Tyskland.

Att medge detta handlar inte om att ringakta Finlands försvarskamp. Snarast handlar det om att visa hur klokt och kallblodig vår statsledning och vårt folk agerade i en livshotande situation. Dessutom är vi som EU-land inte längre i behov av en historieskrivning som upprätthåller myten om att Finland klarar sig ensamt.

Tvärtom kan det vara till nytta just nu att uppriktigt analysera hur det har gått när Finland har lämnats ensamt då Europa har drabbats av stormaktskrig. Man får därför hoppas att den nu aktuella och ytterst angelägna produktionen av en finlandssvensk spelfilm om avvärjningsstriderna på Karelska näset sommaren 1944 inte styrs av ett snävt nationellt tänkande.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 6.3.2002